

شهید بهشتی و عقلانیت و الهیات رهایی بخش

مجتبی امیری

عضو هیأت علمی دانشکده مدیریت دانشگاه تهران

چکیده

هدف از ارسال رسل و انزال کتب، رساندن آدمی از جایگاه علقه بودن به مقام علم و دانستن چیزهایی است که او را ارزشمند و گرانقدر می سازد و عقل آدمی تنها ابزار او برای شناخت، ساماندهی معلومات حسی و آگاهی های شهودی و شناخت خدا، پیامبر و رسالت او و فهم محتوای کتب الهی است. شواهد عقلی و نقلی دلالت بر آن دارد که کارکرد علم به عنوان مهمترین دستاورد عقل و کارکرد دین به عنوان مهمترین رهاورد پیامبران برای بشر چیزی جز آزاد ساختن او از قید و بندهای این جهانی و اعتلاء بخشیدن به او نیست. انقلاب اسلامی، انقلابیون و رهبران انقلاب نیز در آغاز با چنین برداشتی از عقلانیت و دین که مهمترین ویژگی آنها رهایی بخشی بود به پا خاسته و به تأسیس نظامی مبادرت ورزیدند که رسالت خود را آزاد سازی مستضعفان جهان از بند مستکبران می دانست. ادبیات انقلاب، با الهام از فرهنگ اسلام و آموزه های فرهنگ ایرانی که مهر تأیید اسلام را نیز بر خود داشت در جوهر خود چند چیز را که پس از انقلاب مشروطیت بیش از هر چیز تمامی جنبش های اجتماعی را حول خود سامان داده بود، پروراند و آن را در منظر همگان قرار داد و آنها را به عنوان محورهای گفتمان انقلاب قرار داد؛ استقلال، آزادی، دینداری، عدالت خواهی و پیشرفت همه ارزشهایی بود که تمامی گروه ها و جنبش های اجتماعی مختلف دوران معاصر هر یک به یکی از آنها دل بسته بودند و انقلاب اسلامی با جمع آنها همگی گروه ها و جنبش های اجتماعی را حول خود جمع کرد و با اتحادی که ایجاد کرد به استمرار سلسله پادشاهی در کشور پایان داد. خردگرایی عامل پیوند دهنده این ارزشها بود. شهید بهشتی به عنوان یک ایرانی اندیشمند و انقلابی مسلمان، یکی از رهبران فکری بود که در زمان حیات خود نقشی مؤثر در پیروزی و تثبیت انقلاب و ارزشهای محوری آن داشت و امروز که انقلاب و ارزشهای آن با دو خطر و تهدید بزرگ داخلی یعنی ثروت اندوزی و قدرت طلبی و خطر همواره پا برجای استکبار جهانی رو به روست و بیم آن می رود که دین و فرهنگ در داخل به جای همراه سازی آن دو با خود، خود با آنها همراه شده و هویت رهایی بخشی خود را از دست دهد و به دام استکبار درآید، بررسی باورهای او و دیگر همفکران انقلابی و اندیشمندش می تواند

راهگشا و مقوم ارزشهایی باشد که به سبب ماهیت بنیادین انسانی و جهانی بودنشان تنها گزینه رهایی بخشی انسان از شر و شوری است که جهان امروز را در بر گرفته و استوار شده است. در نگاه بهستی "اصل در زندگی انسان این است که آزاد بماند، و این آزادی او محدود نگردد، مگر محدودیتهایی که اگر رعایت نشود، به آزادی واقعی خود او، یا به آزادی دیگران لطمه زند." این آزادی و آزادگی برخاسته از خرد ورزی و در پیوند با دینداری است و جستجو کننده پیشرفتی است که تحقق عدالت را در پی داشته باشد.

واژه های کلیدی : عقلانیت، الهیات، رهایی بخشی، دین، علم و ارزشهای انقلابی